

б) ризикованість та невідгідність вчинення корупційних правопорушень.

Таким чином, запобігання вчиненню корупційних правопорушень становить узгоджену систему заходів політичного, економічного, соціального, організаційно-правового характеру, що спрямована на випередження появи передумов таких протиправних діянь, їх послаблення, нейтралізацію та усунення. Здійснення цих заходів повинно сприяти реалізації антикриміногенного потенціалу суспільства, його окремих інститутів. Головні з них має бути передбачено в Концепції боротьби з корупцією. Лише таким шляхом буде закладено підґрунтя успішної роботи із зменшення службових кримінальних правопорушень до мінімального рівня [3, с. 128].

Список використаних джерел

1. Шевченко О. В. Основні принципи протидії корупції. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. № 1 (5). С. 129–133.
2. Ільєнок Т. В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід. Юридична наука. 2013. № 2. С. 71–77.
3. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія. Харків: Право, 2010. 144 с.

Козаченко Ганна Володимирівна,
професор кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, доктор
економічних наук, професор;
Погорелов Юрій Сергійович,
радник члена Рахункової палати України,
доктор економічних наук, професор

ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція постійно супроводжує розвиток владних і товарно-грошових відносин у суспільстві. Сьогодні економічна корупція притаманна практично всім країнам світу незалежно від рівня розвитку суспільства та економіки держави-абсолютного імунітету від спокуси неправедного збагачення у світі не існує. Адже її основними конструктами є заміщення державно владних інтересів приватно власницькими інтересами (отримання посадовими особами вигоди у різноманітних формах завдяки неправомірному використанню ними посадових прав та повноважень). Саме на цих засадах базується відома позиція низки експертів: корупція існуватиме стільки, скільки існуватиме людство (скільки існуватимуть інтереси держави, посадові особи, що мають забезпечувати їх задоволення, власні інтереси посадових осіб та прагнення їх задовольнити).

Проте такий погляд на існування корупції зовсім не означає відмову від протидії корупції, яка останнім часом активно здійснюється у країнах світу. Результати цієї протидії у різних країнах

різні. Ось в Україні за майже три десятиліття суттєвих успіхів у боротьбі з економічною корупцією добитися не вдалося. Більш того, в Україні сьогодні спостерігаються два негативних явища:

активізація очевидної боротьби з протидією корупції на високому рівні (сумнівно звісні рішення КСУ від 27.10.2020 р.);
невпинний розвиток економічної корупції.

Про невпинний розвиток економічної корупції свідчать яскраво виражені ознаки її переходу до якісно нового стану, в якому спостерігається не лише збільшення її масштабу та триваюче проникнення у всі сфери економіки, а й виразний вияв в Україні низки загрозливих тенденцій. З числа цих тенденцій, перш за все, слід відзначити інституціоналізацію, колективізацію та конструктивізацію економічної корупції.

Інституціоналізацію економічної корупції слід розглядати як заміщення спонтанної періодичної девіантної(корупційної) поведінки окремих службових осіб регулярними корупційними діями з використанням певних неформальних правил, які нав'язують окремим службовим особам обов'язкові способи дії (стандарты та зразки поведінки). Неформальні інституції встановлюються, систематизуються та операціоналізуються у процесі своєї еволюції стихійно, перманентно, без свідомого задуму та за відсутності єдиного організаційно-координаційного центру, але достатньо високими темпами і становляться звичним і зручним інструментом задоволення приватновласницьких інтересів практично в усіх галузях і секторах національної економіки та гілках державної влади.

За П. Рікером, інституції - це правила гри, що є віддзеркаленням волі, потреб та почуттів певної людської групи (гравців) в певний момент історії [1, с. 302]. Для формування нових інституцій людська група має бути достатньо чисельною та відігравати помітну роль у суспільстві. Інституціоналізація економічної корупції в Україні стала можливою завдяки її колективізації. І якщо інституціоналізація економічної корупції в Україні є загально визнаним явищем, то тенденція її колективізації потребує відповідних пояснень.

Колективізація економічної корупції становить собою утворення ієрархічних або гетерархічних груп службових осіб, в яких здійснюються організовані і скоординовані дії, формуються взаємозв'язки та взаємозалежності між службовими особами різних відомств та установ по вертикалі та горизонталі на різних рівнях соціально-економічної системи. У таких групах діють правила неформальної поведінки (зокрема щодо розподілу «ролей», неправомірної вигоди, взаємної угоди учасників дії, існування взаємних зобов'язань та ін.), які з часом закріплюються, становляться обов'язковими для виконання, що спричиняє утворення неформальних інституцій. І необхідно визнати, що ці неформальні правила і окремими службовими особами, й їхніми групами виконуються значно більш ретельно, ніж норми нормативно-правових документів, зокрема тих, що спрямованих на протидію корупції.

Колективізація та інституціоналізація економічної корупції в Україні часто призводять до необхідності вибору службовою особою використовувати неформальні (незаконні, але дієві правила та практики) або формальні інституції. Причому вибір на користь неформальних інституцій може бути вимушеним: службова особа, яка вирішила дотримуватися формальних інституцій, може стати «зайвою» у корупційних схемах та мережах, через що її з використанням різноманітних способів намагаються з цих схем усунути.

Колективізація та інституціоналізація економічної корупції в Україні слугують підґрунтям утворення складних корупційних схем та мереж, тіншових корупційних об'єднань, які функціонують за участю значної кількості службових осіб з ретельним дотриманням неформальних корупційних інституцій для отримання неправомірної вигоди у різноманітних видах та формах.

Набуття корупційними мережами та тіншовими корупційними об'єднаннями сталості згодом призводить до конструктивізації економічної корупції в національній економіці.

Конструктивізація економічної корупції означає вбудовування корупційних схем та мереж у конструкцію системи національної економіки, набуття високого значення для сталості національної економіки тіншових корупційних об'єднань. І руйнування таких елементів конструкції системи національної економіки може мати серйозні економічні наслідки, які спочатку можна не побачити за вітанням суспільства виявлення корупціонерів. Прикладом значної шкоди для національної економіки є розслідування участі Petrobras, бразильського національного нафтового гіганта, у корупційних схемах. Його керівництво одержало хабарів на суму більш, ніж \$2 млрд за участю 50 чинних політиків і двох десятків бразильських компаній. Антикорупційні розслідування щодо компанії, одного зі стовпів економіки Бразилії, обійшлися країні в 2015 році в 0,75 % ВВП і послугували поштовхом безпрецедентної за останні 100 років рецесії в економіці країни [2].

Конструктивізація економічної корупції призводить до того, що неформальні правила у здійсненні корупційних дій поступово починають певною мірою виконувати регулятивну функцію (що особливо яскраво видно при застосуванні ручних механізмів в управлінні економікою держави), привласнивши окремі функції легальних економічних інститутів.

Значені тенденції тісним чином взаємопов'язані: жодна з них не може зміцнюватися та мати серйозні результати за відсутності або слабкості інших. Саме інституціоналізація, колективізація та конструктивізація економічної корупції в Україні створюють архітектонічний трикутник, що є базою її системності.

Невпинні інституціоналізація, колективізація та конструктивізація економічної корупції в Україні актуалізують необхідність аналізу причин цих явищ. Причому такий аналіз не має зводитися до опису виявлених випадків корупційної поведінки

службових осіб та доведення ухвал суду до широкої громадськості. Сьогодні з проблематики корупції накопичено достатній обсяг емпіричного матеріалу, що потребує його структурування з подальшим поясненням виявлених процесів та тенденцій за допомогою низки теоретичних конструкцій. Тому очевидно є необхідність вивчення корупції з використанням загальнонаукових та спеціальних принципів наукових досліджень на системній основі, в межах новітньої наукової системи знань про економічну корупцію в економічних відносинах – корупціології. Оскільки економічна корупція сьогодні є однією із серйозних загроз національній економіці, то корупціологію слід вважати одним з напрямів економічної безпекології.

Список використаних джерел

1. Рікер П. Історія та істина / пер. з фр. В. І. Шовкун за наук. ред. Т.С. Голіченко. К. : KM Academia: Пульсари, 2001. 393 с.

2. ТОП-5 корупційних скандалів сучасності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/1959440-top5-korupcijnih-skandaliv-sucasnosti.html>.

Козлова Юлія Сергіївна,

експерт відділу досліджень та міжнародного співробітництва Академії фінансового моніторингу

«КЕЙСОВЕ ЗВІТУВАННЯ» ПРО ПІДОЗРІЛІ ОПЕРАЦІЇ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ

Трансформація економічних відносин обумовлена новими викликами. Відповідно дедалі складніше стало вести боротьбу з відмиванням доходів, однією з головних причин яких є корупція. Міжнародна спільнота досить активно об'єднується та налагоджує співпрацю задля боротьби з легалізацією «брудних» коштів. Одним з напрямків такої діяльності є розробка та впровадження відповідної правової бази. Україна не стоїть осторонь цієї проблематики та майже 20 років є частиною світового механізму, діяльність якого спрямована на запобігання та протидію відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ), відповідно до орієнтирів міжнародної групи з розробки фінансових заходів (FATF).

Важливим кроком стало прийняття нової редакції Закону України від 6 грудня 2019 року № 361-ІХ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) [1], базою якого стали 40 рекомендацій FATF [2], виконання вимог ІV Директиви Європейського Союзу (2015/849) [3] та Звіт за результатами п'ятого раунду взаємної оцінки України (MONEYVAL) [4].